

7293

329 . 14
L - 88

1910

535

Ը Ն Կ Ե Ր Վ Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ե Ի

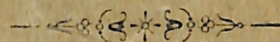
Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա

Բ ա ն ա խ օ ս ու ը ք ի լ ճ
Ա մ եր ի կ ա ղ ի Ը ն կ եր վ ա ռ ա կ ա ն Ա Ր Դ Ը Ր Լ Ո Ւ Ի Զ Ի
(Ա ռ Տ ա ս փ ու ա մ « Ա Զ Գ » ե ն)

«Թուրքիոյ մէջ՝ Տիրոջ ներկայ
«պայմաններուն տակ՝ սօցիալիզմ
«խրոնիզմը կը նմանի քաղա-
«քականներու վրայ սերմ ցանկե-
«լուն, եւ վա՛յ անոր որ քաղաքական
«սերմ ցանկելով հռչակէ պիտի
«սպասե՛ք : »

ԱՐԴԸՐ ԼՈՒԻԶ

ԱՂԵՔԱՆԴԻՐԱ

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

1910

2001

2010

823 14

L-88

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ

ԹՈՒՐԲԻԱ

Ը Ն Կ Ե Ր Վ Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ե Ի

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա

Բանախօսութիւն
Ամերիկացի ընկերվարական ԱՐԴԸՐ ԼՈՒԻՋ
(Արտատպում «ԱԶԳ»-էն)

«Թուրքիոյ մեջ՝ տիրող ներկայ
«պայմաններուն տակ՝ սօցիալիզմ
«խրոնոքը կը նմանի քարէ սալա-
«յալակներու վրայ սերմ ցանկե-
«լուն, եւ վա՛յ անոր որ քարէ վրայ
«սերմ ցանկելով հունձֆի պիտի
«սպասէ :»

ԱՐԴԸՐ ԼՈՒԻՋ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

1910

1381-87

78243

16091

ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ԵՒ ՇՆՁԱԿԵԱՆ

“ՍՕՑԻԱԼԻՍՏ” ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՆ

ԿԸ ՆՈՒԻՐԷ ՇՐԱՏԱՐԱԿԻԶԸ

Մ. Տ.

ԱՌԱՆՑ ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

« Հայ Սահմանադրական Ռամկավար Կուսակցության Շիֆակոյի Ակումբը 1909 Դեկտ. 12ին հրապարակային ժողով մ'ունեցաւ, ուր մասնաւորաբար հրաւիրուած եր խօսեղու ԱՐԴԸՐ ԼՈՒԻԶ, կենսական հարցի մը վրայ, — « Թուրքիոյ մէջ, Տիրող ներկայ պայմաններուն տակ, սօցիալիստական հող կա՞յ թէ ոչ » :

« Արդրը Լուիզ խմբագիրն է « Evolution » միամսեայ հանդէսին եւ Ամերիկայի Ընկերվարական Կուսակցութեան մեծագոյն ակտիւաններէն մէկն է: Իբրեւ քննադատ, սօցիալիստ, քննադատ եւ հոետոր մեծ համբաւ ունի թէ՛ Ամերիկայի, թէ Եւրոպայի մէջ: Ամերիկայի Ընկերվարական Կուսակցութեան գործօն փոփականսիսն է:

« Այժմեութիւն ունեցող այս կենսական նիւթին վրայ իր բրած ասեմախօսութիւնը ամբողջութեամբ կը բարգմանեն: — Շիֆակո — ՄԻՀՐԱՆ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ »:

« Ազգ », Թ 36 (140), 5 Յունուար 1910

Ը Ն Կ Ե Ր - Վ Ա Ր ՈՒ Թ Ի Ի Ն

Ե Ի

Թ ՈՒՐԲԻԱ

Տրկիներ եւ Պարսներ,

Ես այնպէս կը մտածեմ թէ՛ դուք գիտէք ձեր ներկայ վիճակը, այնքա՛ն անդէպ որքան ես, ու անտարակոյս եմ թէ՛ ինձմէ ալ աւելի, որովհետեւ ձեր երկիրն է այն:

Կացութիւնը՝ որ կը տիրէ այժմ Թուրքիոյ մէջ, համեմատն է Եւրոպայի հարաւային երկիրներու ազատագրութեան ժամանակամիջոցի անցուղարձերուն: Այսօր, ինդրուած է ինձմէ, լոյս սփռել ձեզի հաւմար անդային մեծ նշանակութիւն ունեցող խնդրի մը վրայ թէ՛—Թուրքիոյ մէջ, Տիրող ներկայ պայմաններուն տակ, սօցիալիստական հող կա՞յ թէ ոչ:

Ազգերու պատմութեան ծանօթ ամէն մարդ լաւ գիտնալու է թէ՛ աշխարհի ժողովուրդներու պատմական ազատագրութեան ընթացքը բարեշրջումի բնական օրէնքէն երբեք չեղած չէ: Այս ընթացքը փոխել անկարելիութիւն մըն է, եւ այս բնական օրէնքը յեղաշրջելու ձգտող մարդկային ո՛ր եւ է բռնադատեալ ուժ, անժամանակ հետապնդում սահմանուած է վիժելու:

Բացատրենք ըսածնիս: Աշխարհի ժողովուրդները, նախապատմական ժամանակներէն սկսեալ մինչեւ հիմա, կեանքի երեք շրջաններ ունեցած են. — Գերութեան շրջան, Աւատականութեան շրջան եւ Ժողովրդապետական շրջան՝ իր այլադան սահմանադրական աստիճաններով: Յաջորդ շրջանը որ պիտի գայ մարդկութեան բարօրութիւնը եւ երջանկութիւնը ապահովելու՝ Սօցիալիզմն է (*):

Կեանքի այս շրջանները, սահմանուած են մէկը միւսին յաջորդելու, եւ մարդկային ո եւ է ճիշդ, այս բնական կեանքը յեղաշրջելու նկրտող, ոյժի ունայն վատնում մը միայն պիտի ըլլայ: Այսպէս Ափրիկէի երկիրներուն մէջ՝ ուր վաճառելի գերիներ գոյութիւն ունին, անոնց համար կեանքի համեմատական լաւագոյն վիճակի մը ստեղծումը պիտի կայանայ զիրենք գերութենէ ազատելուն մէջ: Այն առանձին պիտի մտնեն աւատական շրջանի մը մէջ, եւ աւատականութիւնը կեանքի լաւագոյն շրջան մըն է քան գերութիւնը: Նոյնպէս աւատական շրջանի մը մէջ ապրող ժողովուրդները՝ յանկարծա-

(*) Չմոռնանք որ խօսողը համոզեալ ընկերվարական մ'է, որուն տեսութիւնները հեռուոր ապագայի մը նկատմամբ՝ վիճելի կը նկատուին ռամկավարական իմաստաւեցեալ եւ ընկերաբաններու կողմէ: Բայց հոս խնդիրը՝ ո՛չ այնչափ ընկերվարութեան էութեան վրայ է, որչափ անոր Թուրքիոյ ներկայ պայմաններուն պատշաճելուն կամ չպատշաճելուն վրայ. եւ այս վերջին կէտին մէջ, ամէն ոք համաձայն է իր տեսութիւններուն, բաց իսկուսութեան «Պապէն աւելի պապական, մեր հայ ընկերվարականներն» . . . :

Ծան. Հրատ.

կան յեղաշրջմամբ՝ սօցիալիստական դրութեան մը մէջ չենք կրնար ապրեցնել, անոնց նախապէս մասնաւոր չափով քաղաքակրթելու զանոնք, ու տակաւին սպասելու ենք որ, դրամագլուխի շահագործումով՝ երկիրը իր տնտեսական արդիւնաբերական վիճակին մէջ մտնէ:

Երբ երկրի մը մէջ տնտեսական-արդիւնաբերական պայմանները գոյութիւն ունին, այդ երկրին տիրող կառավարութիւնը բացարձակ բռնապետական իսկ եթէ ըլլայ ու ժողովուրդն ալ կէս քաղաքակրթութեամբ, հոն սօցիալիզմը կրնայ գոյանալ եւ զարգանալ: Օրինակ՝ Ռուսիան, որ թէեւ բռնապետական երկիր մըն է եւ բաղդատմամբ քիչ քաղաքակրթութեամբ, սակայն հոն սօցիալիզմը հաստատուն հիման վրայ գոյութիւն ունի արդէն ու պիտի զարգանայ, որովհետեւ հոն մտած են արդէն գիտութեան ստեղծած թուր միջոցները՝ արդիւնաբերութիւնը աւելի հեշտ ընծայելու համար: Ամէն ինչ որ եւրոպական քաղաքակրթ երկիրներուն մէջ գոյութիւն ունի, հոն մտած է արդէն, — չողի, ելեքտրականութիւն, արտադրիչ մեքենաներ եւ հսկայ գործարաններ, որոնց ամենուն վրայ դրամագլուխը կանգնած՝ իր ճնշող ուժը զգալի կ'ընէ:

Ահա՛ այս ճնշող ուժը կը քչէ ու կը խտացնէ աշխատաւոր դասակարգերը սօցիալիստական դրօշին տակ: Եւ մինչդեռ այս է իրականութիւնը Ռուսիոյ համար, չա՛տ ու չատ տարբեր է կացութիւնը Սպանիոյ մէջ, որովհետեւ հոն պայմանները տարբեր են եւ հետեւաբար սօցիալիստները աւելի զփուարին կացութեան մը մէջ կը գտնուին:

Արդ՝ մասնաւորենք խօսքերնիս Թուրքիոյ մասին : Հին ընթիւմի ստապաւումէն եւ սահմանադրութեան հաստատումէն յետոյ, ինծի այնպէս կը թուի թէ, Թուրքիոյ մէջ հիմակուհիւս եւ տակաւին երկար տարիներ սօցիալիզմի համար հող պիտի չըլլայ : Դուք, Հայեր, բնականաբար Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ, ուր սօցիալիստական պարարտ հող կայ, կընաք եւ — իբրեւ մարդկութեան ճշմարիտ յառաջդիմութեան եւ փրկութեան օգնողներ — պարտիք ընդգրկել եւ սօցիալիզմի վարդապետութիւնը եւ գործօն դեր խաղալ այն ժողովուրդներուն հետ . սակայն Թուրքիոյ մէջ առայժմ սօցիալիզմի քաղաքները օգտակար չըլլալէ զատ վնասակար իսկ է . վնասակար է կ'ըսեմ, որովհետեւ հոն տնտեսական-արդիւնաբերական պայմանները գոյութիւն չունենալով, այլազան ժողովուրդներու մէջ գաղափարական անհեթեթութիւններ տեսլով եւ կրնայ վախճուիլ :

Երկրի մը մէջ սօցիալիստական հող այն տակերէն կընայ գոյանալ, երբ հոն կայ ջրի թէ շատ քաղաքակրթեալ ժողովուրդ մը, որ ունի փոսքի եւ մամուլի ազատութիւն, ուր մտած է շողին, եւեթ տրականութիւնը, երկաթուղիները, արդիւնաբերական արտադրիչ մեքենաներն ու հաստատուն գործարաններ : Մինչեւ որ կազմակերպուած դրամապետներ ստեղծէ այս ամէնը, սօցիալիզմը գոյութիւն չի կրնա նար ունենալ :

Հիմա քննենք թէ Թուրքիան այս պայմաններուն տակ կը գտնուի թէ ոչ : — Ամերիկայի կամ Եւրոպական երկիրներու հետ բաղդատելով՝ վստահաբար կըրնանք ըսել թէ՝ Թուրքիա տակաւին հազար տարի

եւ կը մնայ անոնցմէ : Բայց այս իրողութիւնը չի նշանակեր թէ Թուրքիան քաղաքակրթութեան շրջանին մէջ մտնելու չափազանց պիտի ուշանայ . միայն թէ, որչափ որ կ'ըմբռնեմ, իրականութիւնը շատ տխուր է հոն՝ եթէ ոչ յուսահատական : Սահմանադրական կառավարութիւն մը որ խօսքի ու մամուլի ազատութիւնը կը սահմանափակէ եւ քաղաքական կուսակցութեանց գոյութիւնը բացարձակապէս կ'արգիլէ՝ հեռի է նեմարսապէս սահմանադրական ըլլալէ :

Ուրեմն, ամէն բանէ առաջ, գործը՝ զոր դուք ունիք ընելու, պէտք է ըլլայ ճշնիլ հաստատելու ճշմարտապէս սահմանադրական կառավարութիւն մը, որուն տակ դուք ունենաք խօսքի եւ մամուլի ազատութիւն եւ անարգել կազմակերպէք ձեր քաղաքական կուսակցութիւնները . այսպէսով պիտի կրնաք աստիճանաբար քաղաքակրթել ձեր ժողովուրդները : (Մեծազոր դափնաւարութիւն) :

Ազգերու ազատագրութեան գործին նուիրուող բոլոր առաջնորդները չափազանցօրէն զգուշաւոր ըլլալու են . տիրող չարիքին պատճառները ճշմարտապէս ուսումնասիրելու եւ անոր իրական դարմանը գտնելու են : Տարբեր երկիրներու մէջ, տիրող արհաւիրական-արդիւնաբերական պայմաններուն համաձայն, տարբեր գործելակերպ որդեգրելու է : Նքի դուք՝ չիրող ներկայ պայմաններուն տակ՝ Թուրքիոյ մէջ սօցիալիզմ քաղաք, այդ յսակօրէն ցոյց կուտայ քե՛զմի չարիքին պատճառը նեմարսապէս ըմբռնած չիք : Չարիքը՝ զոր դուք ունիք առջեւիդ՝ սօցիալիզմի բորբականաւոր չէք կրնար բառնալ, սա բացարձակ պատճառին համար որ՝ սօցիալիզմը դրամատիքու-

Թեան բռնապետութեան դէմ գործածուելիք զէնքն է որ նպասակայարմար չե ներկայիս Տիրող կառավարութիւնը բարեփոխելու համար, քանի որ Թուրքիոյ մէջ չի կան տակաւին ոչ չոգին, ոչ էլ քաղաքականութիւնը, ոչ երկաթուղիները եւ արտադրիչ մեքենաները ու ճարտարարուեստը : Այս ամէնը դրամագլխով միայն կրնան ստեղծուիլ, եւ մինչեւ որ դրամագլուխը չի գայ եւ չստեղծէ այս ամէնը, ձեր բոլոր սօցիալիստական բարոյութիւնները պարապ պիտի ելլեն, որովհետեւ պիտի կուռիք բանի մը դէմ որ գոյութիւն չունի :

Մենք պարզամտօրէն կրնանք մտածել թէ աշխարհի բոլոր անկիւնները դրամատիրութիւն եւ գործաւորութիւն կայ, բայց առանց տարբեր երկիրներու ներքին պայմանները նկատի առնելու, ամենուն համար միօրինակ միջոցներ սահմանել՝ անգործնական ըլլալէ զատ եւ ոչ մէկ արդիւնք պիտի արտադրէր : Ամէն դրամագլուխ գրկող, յափշտակող չի եւ ոչ ալ ամէն աշխատողութիւն մեծապէս գրկուող ու քառապող : Մինչեւ որ դրամագլուխը գիտութեան ստեղծած միջոցներուն միացած՝ անտեսական բռնապետութիւն մը չի դառնայ եւ դարձեալ, մինչեւ որ աշխատաւորը չի կրթուի, չի բանավարէ ու իրեն նշանակող զրկանքին չի դիմակցի ու տառապանքը չզգայ, — ոչ դրամատիրութիւնը բռնապետութիւն՝ եւ ոչ ալ աշխատաւորութիւնը գերութիւն կը սեպուի, որովհետեւ այդ պարագային երկուքն ալ իրենց նախնական վիճակին մէջն են : Չափազանց անհեթեթ պիտի ըլլար Ափրիկեցի կամ Ասիացի գործաւոր մը բաղդատել Ամերիկացի գործաւորի մը հետ. նոյն բանը կրնանք ըսել տարբեր երկիրներու մէջ գործածուած դրամագլուխներու շահագործման մասին :

Կ'ըմբռնեմ թէ Թուրքիոյ ժողովուրդները ծայրահայտ տակնուվրայութեան մը մէջ են ու հոն կը տիրեն աղքատութիւնն ու թշուառութիւնը : Հաստատեցէք ճշմարտապէս Սահմանադրական կառավարութիւն մը որ տարբեր ազգերու առանձնապատուկ իրաւունքները յարգէ եւ հողագործ (farmer) դասակարգին իրաւունքները ճշդէ, ու ահա չարիքին ամենէն հիմնականները դարմանած կ'ըլլաք : Բայց այս չափով երկրին մէջ տիրող թշուառութիւնը չէք կըրնար անհետացնել, որովհետեւ Թուրքիան չափազանց աղքատ երկիր մըն է, ուր գործ չի կայ, դրամ չի կայ ու ժողովուրդը ստիպուած է գուրս գալթել : Այս չարիքին մեակ-դարմանն է դրամագլուխին հոն շահագործումը : Դրամագլուխը թէեւ իր անտեսական յառաջացեալ շահագործումին մէջ բռնապետութիւն մը, բայց ձերքին պէս կոյս երկրի մը համար անհրաժեշտութիւն մըն է : ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԸ ՁԵՐ ԵՐԿՐԻՆ ՓՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ : Եւրոպական եւ Ամերիկեան դրամագլուխները սկսած են արդէն մուտ գտնել հոն եւ տակաւ առ տակաւ աւելի մեծադոյն դրամագլուխներ պիտի դան շահագործուիլ :

Հոն պիտի սկսին երկաթուղիներու շինութիւնը, հանքերու շահագործումը, գործարաններ պիտի հիմնուին, ելլէ քաղաքականութիւնն ու չոգին արտադրիչ մեքենաներու հետ միացած պիտի յեղաշրջեն այդ երկիրը : Այն ատեն ամէն տեղ առատ գործ պիտի ըլլայ եւ հետեւաբար առատ դրամ՝ չրջաբերութեան վրայ : Այն ատեն ձեր երկրին գործաւորները գուրս պիտի չի գաղթեն եւ ընտանեկան աւելի բարեկեցիկ ու երջանիկ կեանք մը պիտի ունենան : Մինչեւ որ

այս ամէնը տեղի չունենայ եւ տակաւին տարիներ չանցնին, սօցիալիզմի ուսուցումը անհատի պիտի մնայ եւ իրական արդիւնքի մը պիտի չի ծառայէ : Դուք եթէ կրնաք, փութացնելու եւ օգնելու եմ որ դրամադուրը առատօրէն ներս մտնէ : Առանց դրամագլխի Միացեալ Նահանգաց ներկայ յառաջդիմութիւնը անկարելիութիւն մը պիտի ըլլար ինքնին : Մինչեւ որ այս ամէնը ըլլայ, դուք քաղաքակրթեցէք ձեր ժողովուրդը, որպէս զի երբ ժամանակը գայ եւ սօցիալիզմի հողը պարարտանայ, ժողովուրդը գիտակից եւ արթուն ըլլայ իր շահերուն տէր կանգնելու համար :

Այլապէս պատմութեան մէջ ամենէն դարմանալի եւ արագ փոփոխութիւնը որ երբեք տեղի ունեցած է, այն ալ Ճաբոնի մէջ տեղի ունեցածն է : Թէ ինչպէս այդ երկիրը որ յետոյ տարի առաջ գրեթէ այնքան նախապատմական վիճակ մը ունէր որքան հազար տարի առաջ, այսքան կարճ ժամանակի մէջ ընդօրինակեց եւ իր երկրին մէջ ստեղծեց ամբողջ եւրոպական քաղաքակրթութիւնը, — բան մըն է որուն առջեւ չենք կրնար չապշիլ : Հոն քաղաքակրթեալ երկրի մը բոլոր պայմանները գոյութիւն ունին արդէն :

Դուք քաջ գիտէք որ ձեր, Հայերուդ վերջին քառօրդ դարու մէջ կրած տառապանքին ու կոտորածներուն գրեթէ բոլորովին անտարբեր մնացած է եւրոպան : Ինչո՞ւ այս : — Որովհետեւ եւրոպական հառաւորութիւնները ենթադրապէս առաւել կամ նուազ ժողովրդապետական՝ իրապէս դրամատէրներով կը կառավարուին, եւ քանի որ իրենց շահերը չեն վտանգուիր Թուրքիոյ մէջ, անոնց հողը պիտի չըլլայ, եթէ մինչեւ իսկ բոլոր Հայերն ալ ջարդուին :

Ուրեմն, ներկայիս դուք աւելի գործնական ծառայութիւն մը մատուցած պիտի ըլլաք ձեր ազգին, եթէ եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ գոնուած Հայերդ զօրութիւն տաք սօցիալիստական շարքերուն : այսպէսով կըրք սօցիալիզմը զօրանալով դրամագլխի իր ատրիճանական նահանջին մէջ մղուի, այն ատեն շատ դիւրին պիտի ըլլայ Թուրքիան ուղղակի սատակել :

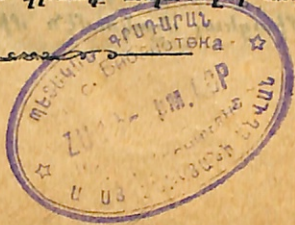
Եզրակացնենք խօսքերնիս : Անուրանալի իրողութիւն մըն է թէ ձեր ունեցած մանուկ սահմանադրութիւնը տակաւին ճշմարիտ սահմանադրութիւն մը չէ : Դուք, երկրին համեմատաբար աւելի դարգացած տարրը, պէտք է ջանաք արթուն յարատեւութեամբ հաստատուն հիմերու վրայ դնել զայն : Վերջապէս, ինչ որ ալ ըլլայ, հիմա քիչ մը աւելի ազատ էք քան առաջ : Զեր երկրին բոլոր տարբեր ցեղերուն փափաքները նոյնն են Թուրքիոյ մէջ : ամէնքդ ալ կ'ուզէք հանգիստ եւ երջանիկ ապրիլ, եւ այս բանը չէ կարելի մինչեւ որ իւրաքանչիւր ցեղի ազգայնական իրաւունքներու անվստ պահպանումը ապահովուի : ասի այնպիսի նուիրական բան մըն է՝ զոր ոչ մէկ բանով կարելի է փոխանակել : Տարբեր ցեղերդ սահմանուած էք մէկմէկու հետ ապրելու առանց ձեր իւրաքանչիւրին յատուկ ազգային նուիրականութիւններն եւ իրաւունքները վտանգելու : — Քաղաքակրթութիւնն է որ միայն պիտի ըստեղծէ այս ներդաշնակութիւնը : Ուրեմն անխոնջ յարատեւութեամբ հետապնդեցէք ձեր խաղաղ քաղաքակրթչի գործը, որով միայն պիտի կարենաք ըստեղծել անձի, խօսքի եւ մամուլի ազատութիւն՝ որոնց միացեալ մշակումէն միայն պիտի ծնի ձեր ա-

պագայ ճշմարիտ սահմանադրութիւնը, որ արդարութիւն պիտի ընէ ամենուդ :

Եւ այս ամենը ընելու համար դուք ԱՌԱՅԺՄ ՍՅՅԻԱԼԻԶՄԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԻՆ ՊԵՏԲ ՉՈՒՆԻՔ ԲՆԱԻ, որովհետեւ քաղաքակրթութիւնն է որ կը պակսի ձեր երկրին մէջ: Եթէ ես հայ ծնած ըլլայի ու Թուրքիոյ մէջ ապրէի, ներկայիս պիտի լուէի եւ ՍՅՅԻԱԼԻԶՄ ԲԱՌԸ ԲԵՐԱՆՍ ԻՍԿ ՊԻՏԻ ԶԱՌՆԷՐ: Այդ երկրին մէջ՝ տիրող ներկայ պայմաններուն տակ՝ սօցիալիզմ փարոզելը կը նմանի փառք սալայասակներու վրայ սեւմ ցանկելուն, եւ վա՛յ անոր որ փառքի վրայ սեւմ ցանկելով հունձֆի պիտի սպասէ :

Արդ խօսքս լրացնելէ առաջ թոյլ տուէ՛ք ինծի ձեզի յիշեցնելու թէ՛ դուք Օսմանցի ըլլալէ առաջ Հայ էք, եւ հետեւաբար Հայութիւնը՝ իր բոլոր պատմական յիշատակներով — որոնք տակաւին միջոց ու սատար կրնան ըլլալ ձեր ազգային կենսունակութեան պահպանումին — աւելի նուիրական ու բարձր բռնելու էք քան օսմանցիութիւնը: Այն որ իր անձը չի սիրեր, նա չէ կարող ճշմարտապէս սիրել իր ընտանիքը, եւ իր ընտանիքը չի սիրող անձ մը չի կրնար ճշմարիտ ազգասէր մը ըլլալ :

Ուրեմն, զինուած զիտութեան լոյսով՝ որդեգրեցէ՛ք նպատակայարմար գործելակերպ մը քաղաքակրթելու համար ձեր ժողովուրդները, եւ վստահելիք որ դուք, երկրին համեմատաբար աւելի դարգացած տարրը ըլլալով՝ աւելի՛ բարեկեցիկ եւ երջանիկ կեանք մը պիտի կրնաք ապահովել ձեզ :

109
հայեր
ԹԱՄԿԱՎԱՐԱԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

1. Ընկերվարութիւն եւ Հայ Ընկերվարականներ Ղ. Ռ.
(ՄՈՒՇԵՂ, ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ) 3
2. Ռամկավարութիւն (Մամլոյ տակ)
(Մ . ՏԱՄԱՏԵԱՆ) 4
3. Վարդուան Հոգիւն
(ՄՈՒՇԵՂ, ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ) 1
4. Ընկերվարութիւն եւ Թուրքիա
(ԱՐԴԵՐ-ԼՈՒԻԶ) 1

Գ Ի Ն 1 ՂՐՇ. ՈՂԶ.

2013

<< Ազգային գրադարան

NL0040451

